

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата історичних наук, асистента кафедри
всесвітньої історії, факультету історії, політології та міжнародних відносин
Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича

Калініченка Віталія Андрійовича

на дисертацію **Верби Тараса Володимировича** на тему:

**«Археологічна збірка Волинського краєзнавчого музею: формування,
дослідження, актуалізація»**, подану на здобуття, наукового ступеня
доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
за спеціальністю, 032 «Історія та археологія»

Актуальність дисертаційного дослідження полягає передусім у тому, що вона здійснена у руслі провідних тенденцій розвитку сучасної історіографії. Означена проблема присвячена національній культурній спадщині і її складовим – пам'яткам історії та культури, котрим належить важлива роль у розбудові незалежної України, відродженні духовності, історичної пам'яті народу. Серед них вирізняється група археологічних пам'яток, які дозволяють здійснювати складні реконструкції минулого, досягати якісно нового рівня аналізу регіональної історії. Значна їх частина сьогодні зосереджується у фондах краєзнавчих і профільних музеїв, які упродовж усього часу свого функціонування здійснювали роботу щодо виявлення, дослідження та популяризації таких об'єктів. Аналіз досвіду, набутого у цій галузі як Українським музейництвом загалом, так й окремими музеями, актуалізується потребою удосконалення форм музейної діяльності, необхідністю дослідження історії музейних установ, як важливих осередків культурного життя суспільства. Це стосується й археологічної збірки Волинського краєзнавчого музею.

Відзначимо, що актуальність наукового дослідження визначається також тим, що обрана тема не знайшла спеціального висвітлення у конкретній історичній праці. Вивчення ж в історичному аспекті процесів формування археологічної збірки Волинського краєзнавчого музею, її

структури, ролі у розгортанні в області музейного будівництва суттєво доповнить історію інституціалізації та розвитку головної музейної установи краю. Актуальність даної дисертації полягає також в тому, що ця наукова проблема, яку досліджує дисертант, досі не була ретельно та комплексно вивчена.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Представлене дисертаційне дослідження виконане у межах науково-дослідної теми кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності «Історико-культурна спадщина українських земель: вивчення, збереження та популяризація у XIX–XXI ст.» (державний реєстраційний номер – 0119U001841). Тема роботи затверджена на засіданні Вченої ради Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 14 від 31 жовтня 2019 р.).

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.

Самостійність та оригінальність виконаного Вербою Тарасом Володимировичем дисертаційного дослідження не викликає сумнівів, дисертант продемонстрував уміння ставити наукові завдання та самостійно шукати шляхи їх вирішення. Узагальнення та висновки зроблені дослідником ґрунтуються на критичному аналізі, є цілком логічними та обґрунтованими. У дисертації використано результати наукових досліджень, що опубліковані як в одноосібних публікаціях дисертанта, так і в співавторських.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність.

Аналіз дисертації Т. Верби та його публікацій підтверджують оригінальність і самостійність дослідження. У вступі дисертації вміщено усі рубрики, передбачені відповідними нормативними документами, чітко визначено об'єкт і предмет дослідження, окреслено його мету та завдання. Мету роботи визначено вірно, відповідно до якої сформульовано здобувачем наукового ступеня низку дослідницьких завдань. Достатньо аргументованим у дисертації виглядає обґрунтування хронологічних рамок і територіальних

меж об'єкта вивчення. Окрім того, методи дослідження залежали від специфіки проблематики, поставленої мети та конкретних завдань роботи. Чимало конкретних наукових завдань вирішено за допомогою методичного набору інших наук.

Висновки дисертаційного дослідження здобувача є аргументованими, корелюються з поставленими завданнями та містять достовірні теоретичні результати. Загалом, дисертація Верби Тараса Володимировича – це самостійне, оригінальне, комплексне дослідження, науково обґрунтовані результати якого в сукупності вирішують конкретну мету, спираючись на історичну літературу, методологічні засади та джерельну базу.

Наукова новизна положень й отриманих результатів, отриманих в ході дослідження результатів, визначається постановкою та розробкою актуальної проблеми, яка не отримала всебічного висвітлення в історичній науці. Зокрема дисертантом здійснено комплексний, системний аналіз формування, структури, дослідження, актуалізації археологічної збірки Волинського краєзнавчого музею; визначено роль археологічної збірки у науково-дослідній, культурно-освітній та експозиційно-виставковій діяльності музею; простежено внесок окремих дослідників у вивчення археологічної спадщини Волинської області. Текст дисертації характеризується добрим стилем, аргументованістю висновків, які мають наукову новизну, є свідченням завершеної та самостійної роботи.

У процесі здійснення наукового пошуку дисертантом отримано такі нові результати:

Уперше:

– введено до наукового обігу масив документів з наукового архіву Волинського краєзнавчого музею, зокрема, архіву відділу давньої, середньовічної та нової історії Волині;

– впорядковано інформацію про археологічні дослідження, що проводилися науковцями Волинського музею та патронних йому організацій у міжвоєнний період;

– здійснено спробу визначення розмірів збитків, завданих археологічній збірці установи у ході радянської окупації 1939–1941 рр.

Уточнено:

– культурно-хронологічну приналежність та походження окремих предметів та колекцій;

– кількісний та якісний склад археологічної збірки Волинського краєзнавчого музею на різних етапах досліджуваного періоду.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Досліджувана тема апробована на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях та круглих столах (4-х наукових конференціях та 4-х круглих столах). Головні положення та основні результати дослідження відображені в 11 публікаціях: 4 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, з яких 1 входить до наукометричної бази даних Scopus; 2 статтях у іноземних наукових виданнях; 5 публікаціях, які додатково висвітлюють результати дослідження. Кількість та обсяг друківаних праць дають право автору публічного захисту дисертації.

Опубліковані наукові праці здобувача, зараховані за темою дисертації, відповідають вимогам п. 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. (№ 167).

Практичне значення виконаного дослідження.

Окреслені в дисертаційному дослідженні положення можуть бути використані при написанні комплексних праць з історії музейної справи Волині та України, волинізнавства, історії української культури. Положення дисертації можна застосовувати в освітньому процесі – при підготовці підручників з історичного музеєзнавства, історичного краєзнавства, при плануванні нормативних курсів та спецкурсів. Дослідження має потенціал

для використання музейними установами України краєзнавчого профілю з метою удосконалення й популяризації власної діяльності.

Структура та обсяг дисертації.

Структура дисертації добре продумана. Архітектоніку дисертації визначив проблемний принцип викладу матеріалу: праця складається з переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів, поділених на 12 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури й додатків. Дисертаційна робота містить анотації (українською та англійською мовами). Загальний обсяг дисертації становить 269 сторінок, із них основний текст – 181 сторінку. Список використаних джерел містить 359 позицій. У роботі вміщено 24 додатки. Оформлення роботи відповідає вимогам МОН України до кваліфікаційних наукових робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії відповідно до наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Відсутність порушення академічної доброчесності.

Дисертаційна робота Тараса Верби не має ознак академічного плагіату, дослідником зроблені коректні покликання на джерела, навмисних спотворень не виявлено. Можемо зробити висновок про відсутність порушень академічної доброчесності в дисертації.

Дискусійні положення та зауваження по дисертаційній роботі.

Констатуючи в цілому належний кваліфікаційний рівень виконаного дисертаційного дослідження, необхідно висловити *деякі дискусійні положення, побажання та зауваження до роботи:*

1. У вступній частині дисертації дещо коротко подано актуальність теми дослідження (с. 21-22) і варто було б її розширити. Окрім того, у назві теми наявне поняття «актуалізація», яке також варто було б пояснити у теоретико-методологічних засадах дослідження з методичної точки зору (с. 1), оскільки тема роботи надзвичайно цікава та дуже важлива для сучасної історіографії.

2. На нашу думку, незважаючи на те, що дисертант опрацював надзвичайно велику кількість історіографії та джерел дослідженої тематики, необхідно було б детальніше проаналізувати праці вчених з інших країн, зокрема з Польщі, Німеччини, Угорщини та ін. (с. 38).

3. Робота підсумовується загальними висновками, котрі є дещо методично невпорядкованими і надто обширними (займають 11 с.).

4. Текст роботи загалом вичитаний літературно, але у ньому трапляються стилістичні огріхи (с. 64, 67, 84, 99, 103, 126 тощо).

Однак висловлені вище окремі зауваження й побажання мають переважно рекомендаційний характер, які досліднику варто врахувати у своїй подальшій науковій праці над темою, й суттєво не впливають на загалом позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вважаю, що тема розкрита і має виразно новаторський характер. На нашу думку, автор на високому методологічному рівні сповна реалізував визначені в дисертації завдання. Здобувач продемонстрував важливі для науковця риси – креативний підхід, цілеспрямованість та логічність висновків. Пропозиції та зауваження свідчать про потребу доповнити та продовжувати дослідження за обраним напрямом.

Відповідність роботи встановленим вимогам і загальний висновок.

1. Дисертація Верби Т.В. **«Археологічна збірка Волинського краєзнавчого музею: формування, дослідження, актуалізація»** є самостійним науковим дослідженням.

2. Усі положення дисертації наукового обґрунтовані, мають характер наукової новизни, а достовірність висновків забезпечена під час проведення дослідження.

3. Поставлену автором мету й основні завдання розв'язано ґрунтовно та доказово. Усі положення, винесені на захист, теоретично обґрунтовані, їх зміст викладено в основних висновках дисертації, сформульованих виважено й переконливо.

4. Структура дисертації та її зміст відповідають чинним вимогам до дисертацій доктора філософії. Назва роботи відповідає меті та змісту.

Загальний висновок. Дисертація Верби Т.В. «Археологічна збірка Волинського краєзнавчого музею: формування, дослідження, актуалізація» за науковим рівнем і новизною поставлених завдань, обґрунтованістю основних положень, практичним значенням отриманих результатів відповідає кваліфікаційним вимогам, визначених наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44. Це дає підстави для присудження Вербі Тарасу Володимировичу наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія», галузь знань 03 «Гуманітарні науки».

Офіційний опонент

кандидат історичних наук,

асистент кафедри всесвітньої історії

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

 Калініченко В.А.

